

прагне знищити конфлікт, встановити такий порядок, в якому все автохтонне, натуральне повинно зникнути.

Ми не можемо констатувати суцільну перемогу глобалізації в сучасному світі. Проти її тотального проникнення в усі ділянки життєдіяльності людини і суспільства повсюди виникають реакції спротиву, піднімаються антагоністичні сили. Зокрема прагненню деяких європейських урядів (Італії, Франції) спростити освіту, зменшити кількість викладачів у вищих і середніх навчальних закладах, обмежити розмір стипендій студентам протистоять громадяни, які об'єднуються, чинять масові акції непокори, через страйки і демонстрації відстоюють свою ідентичність і національні освітні традиції. За цими виступами, як вважає Ж.Бодрійяр, відчувається „заперечення не тільки глобальної техноструктури, але й системи мислення глобалізації”.

Ефективний спротив нівелюючому руху глобалізації загалом і в освітній галузі зокрема здатні чинити лише сингулярності, які не мають на меті протистояти західним зразкам. Вони являють собою інший порядок (символічний, аксіологічний, створюють власні правила гри). В освітній галузі ці сингулярності пов'язані з традиційними національними системами освіти, намаганням залучити до системи освіти і виховання найбільші здобутки власної культури.

Володимир Навроцький

Інститут філософії ім. Григорія Сковороди НАН України,
м. Київ

ДО ДЖЕРЕЛ СУЧАСНОЇ ПРАКСЕОЛОГІЇ

Під джерелом сучасної праксеології я маю на увазі не загальні або несистематичні уявлення про людські дії, а, говорячи словами видатного представника „Львівсько-Варшавської філософської школи” Т. Котарбінського, певну концепцію створення цієї дисципліни.

Ставлячи собі за завдання показати один з можливих шляхів розвитку національних наукових традицій та зростання міжнародного авторитету вітчизняної науки, я вибрав для дослідження один з напрямків творчості Євгена Євгеновича Слуцького, про якого згадує Український радянський енциклопедичний словник як про автора статей з теорії ймовірності та математичної статистики і Велика радянська енциклопедія – як про

радянського математика, статистика і економіста. У статті про Слуцького в Енциклопедії Українознавства, зокрема, сказано, що він „вперше виклав теорію т. зв. праксеології” (3: 2912).

Я звернув увагу на твердження, зроблене в коментарі до сучасного видання праць Слуцького, що „саме Слуцькому належить пріоритет у порушенні питання про необхідність створення нової науки – праксеології, покликаної вивчати принципи раціональної поведінки людей за різних комбінацій умов” (1: 67). Можна вказати також на статтю, сама назва якої стверджує, що Слуцький – основоположник праксеології (4).

Слуцький не згадує своїх попередників у царині праксеології: „Мені довелося тут цілком зрестися літературних вказівок, та це, сподіваюся, не дуже завадить компетентному читачеві виробити власну думку” (6: 680). Хоча і неможливо точно установити, на кого Слуцький спирався у розробці цієї гілки соціального знання, але він вказує на Едмунда Гусерля і Бертрана Рассела, як на постаті, що відіграли значну роль у становленні методології його мислення.

Одним з найкращих способів з’ясування того, кому ж дійсно належить названий пріоритет, є посилання на точку зору Т. Котарбінського (5). Це дозволяє оцінити і заяви учнів самого Котарбінського, які надають пріоритет у створенні праксеології власне їхньому вчителю.

Авторитетні думки Т. Котарбінського можна залучити і для визначення того, що саме зроблено Слуцьким у царині праксеології. У результаті стає зрозумілою вагомість внеску Слуцького у праксеологію, навіть і без приписування йому пріоритетів у розробці цієї науки та у застосуванні самого терміну „праксеологія”. Якщо йдеться про економіку, то, дійсно, Слуцький першим застосував праксеологічний аналіз до понять цієї дисципліни і „першим запровадив термін „праксеологія” в економічну науку” (2: 96).

Але не тільки економічна спадщина Слуцького має стати предметом щільного аналізу. Слуцький зробив, наприклад, оригінальний внесок у розробку теорії систем, виникнення якої пов’язують із О. Богдановим. І для філософів, і для соціологів було б цікавим дослідити відношення між праксеологією і теорією дії, між праксеологією і прагматикою, між праксеологією і загальною методологією наук, бо фактично праксеологія і є (чи має стати) методологією гуманітарних і соціальних наук.

1. Базилевич В.Д. Інтелектуальні новації Є. Слуцького // Є.Є. Слуцький Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності. – К.: Знання, 2007. – С. 20-69. 2. Гражевська Н.І. Розвиток методології економічних досліджень // Є.Є. Слуцький Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності. – К.:

Знання, 2007. – С. 86-101. 3. Енциклопедії Українознавства. – Львів, 2000, т.8, с. 2911-2912. 4. Злупко С. М. Основоположник праксеології // Аксіоми для нащадків: Українські імена в світовій науці. – Л.: Меморіал, 1992. – с. 465-487. 5. Котарбинський Т. Развитие праксеологии // Польское обозрение, 1962, № 12-13 // www.bogdinst.ru/vestnik/doc2/07.doc. 6. Слуцький Є. Є. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності. – К.: Знання, 2007.

Василь Баланчук

Національний лісотехнічний університет України,
м. Львів

ЛУКІАН ІЗ САМОСАТИ – ВИДАТНИЙ МИСЛИТЕЛЬ ГРЕКО-РИМСЬКОГО СВІТУ

Лукіан (біля 125 – після 180 р.) народився в Сирії, помер у Єгипті, писав грецькою мовою, але вважав себе сирійцем, багато подорожував і виступав з промовами у містах Греції, Риму, Македонії, Провансу, Галлії. Поселившись в Афінах займався літературною та філософською діяльністю, в Єгипті обіймав посаду значного судового чиновника. Сучасники називали Лукіана „Прометеєм красномовства”. Його метою було зробити класичний філософський діалог легким, витонченим, живим. Філософським авторитетом йому був популярний у II сторіччі Меніпп. Метод лукіанівського діалогу був новаторським і популярним. У авторів комедій Алексиди і Менандра Лукіан запозичив веселий гумор; створює сатиричні типи ідеологів імперії – софістів, риториків, філософів, які були на утриманні влади, та придворних істориків. Ним створена „меніппівська серія” творів. Серед його творів „Тиранобивця”, „Сновидіння”, „Розмови богів”, „Прометей”, „Розмови гетер”, „Розмови у царстві мертвих”, „Меніпп”, „Продаж життів”, „Пир”, „Про кончину Перегрини”, „Александр або лжепророк”, „Про філософів на жалюванні”, „Ікароменіпп, чи Захмарний політ”, „Зевс викритий”, „Правдива історія” та ін.

Лукіан боровся проти зла: „Я ненавиджу хвальків, релігійних ошуканців, брехунів, ненавиджу чванливість і всі ці породи нікчем! А їх так багато... П’ятдесят тисяч ворогів!” Серед противників Лукіана – бездарні і хвастовиті софісти („Учитель красномовства”, „Рибак”, „Лексифан”), невіглас і розбещений Тимарх („Лжевчений”), пустомеля Лолліан, багатий невіглас, що колекціонує книги, яких не читає („Проти